

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА НА РИНКУ СИСТЕМНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Ашихін Я. І., студент 6 курсу факультету менеджменту, обліку та інформаційних технологій, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна

e-mail: ashihin1999@gmail.com

ORCID ID: 0009-0003-9620-4920

Патлатой О. Є., кандидат економічних наук, доцент, докторант кафедри загальної економічної теорії та економічної політики, доцент кафедри менеджменту, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна

e-mail: alexander.patlatoy@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-2093-8034

***Анотація.** У статті розглянуто особливості формування конкурентних переваг підприємств на ринку системної інтеграції. Метою статті є аналіз факторів, які впливають на ринок системної інтеграції, ідентифікація його сучасних тенденцій та перспектив розвитку, визначення особливостей формування на ньому конкурентних переваг. На основі критичного аналізу сутності поняття «конкурентна перевага» виділено два підходи щодо його трактування різними вченими: ресурсний (націленість на розвиток та ефективне використання власних ресурсів) та структурний (націленість на швидку адаптацію до навколишніх умов та забезпечення стійких конкурентних переваг у довготривалому періоді). Проаналізовано основні тенденції розвитку ринку системної інтеграції та визначено, що навіть попри зменшення його обсягів, цей сектор є перспективним для інвестування та подальшого розвитку. Досліджено макросередовище ринку системної інтеграції. Фактори макросередовища непрямого впливу поділено на чотири групи та охарактеризовано вплив кожної з них на особливості розвитку конкурентних переваг підприємств системної інтеграції. За допомогою п'ятифакторної моделі М. Портера проаналізовано вплив факторів галузевої конкуренції на формування конкурентних переваг підприємств ринку системної інтеграції. Проведений аналіз може бути покладений в основу прийняття управлінських рішень щодо входження та діяльності підприємств на ринку системної інтеграції України*

***Ключові слова:** конкурентна перевага, конкурентоспроможність, показники макросередовища, фактори прямого та непрямого впливу, модель п'яти сил Майкла Портера, ринок системної інтеграції України, перспективи розвитку ІТ-сфери.*

SPECIFICS OF FORMATION OF ENTERPRISE'S COMPETITIVE ADVANTAGES ON THE SYSTEM INTEGRATION MARKET

Ashykin Yaroslav, 6th year student of the Faculty of Management, Accounting and Information Technologies, Odesa National Economic University, Odesa, Ukraine

e-mail: ashihin1999@gmail.com

ORCID ID: 0009-0003-9620-4920

Patlatoi Oleksandr, PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Management, Doctoral candidate of the Department of General Economic Theory and Economic Policy, Odesa National Economic University, Odesa, Ukraine

e-mail: alexander.patlatoy@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-2093-8034

***Abstract.** The article examines the peculiarities of the formation of competitive advantages in enterprises of the system integration market. The purpose of the article is to analyze the factors that influence the system integration market, highlight its current trends and development prospects, determine the features and specifics of the formation of competitive advantages on it. On the basis of a critical analysis of the essence of the concept of "competitive advantage", two approaches to its interpretation by various scientists are distinguished: resource (focusing on the development and effective use of own resources) and structural (focusing on quick adaptation to environmental conditions and ensuring sustainable competitive advantages in the long term). The main trends in the development of the system integration market were analyzed and it was determined that even despite the decrease in its volume, this segment is promising for investment and further development. The macro environment of the system integration market has been studied. Macroenvironmental factors of indirect influence are divided into four groups and the influence of each group on the specifics of the development of competitive advantages of system integration enterprises is characterized. With the help of M. Porter's five-factor model, the influence of industry competition factors on the competitive advantages of enterprises in the system integration market was analyzed. The conducted analysis can be used as a basis for decision-making regarding the entry and operating of enterprises in the system integration market of Ukraine.*

***Key words:** competitive advantage, competitiveness, indicators of the macro environment, factors of direct and indirect influence, Michael Porter's five forces model, system integration market of Ukraine, prospects for the development of IT.*

JEL Classification: L220, M150, O320.

Постановка проблеми. Сучасний ринок системної інтеграції в Україні нині стикається з досить серйозними проблемами, оскільки через нестабільну економічну та воєнно-політичну ситуацію в країні скоротилися обсяги продажів підприємств системної інтеграції, знизився попит на товари та послуги, внаслідок чого зменшилася привабливість цього сектору та кількість нових гравців на ринку. Ситуація ускладнюється тим, що нещодавно в країні вирувала пандемія COVID-19, яка також внесла свої корективи у розвиток ринку системної інтеграції, сповільнивши його зростання та завдавши серйозного удару по підприємствам цієї сфери, через що багатьом економічним суб'єктам довелося заморозити, а деяким і припинити свою діяльність.

Отже, ринок системної інтеграції на початку 2022 року був у ослабленому стані, через що у багатьох підприємств збільшилися борги та майже не залишилося резервних коштів, потрібних для подальшого розвитку. Також початок широкомасштабних воєнних дій з боку росії ще більше вплинув на вітчизняні підприємства системної інтеграції, які тільки почали виходити з кризи та були не готові до нових випробувань. Хоча треба відмітити, наскільки швидко підприємства змогли адаптуватися до нових умов, пристосувавшись до нових правил ведення бізнесу та надавши перевагу створенню нових конкурентних переваг для підвищення конкурентоспроможності. Враховуючи поточний стан ринку системної інтеграції в Україні та складне економічне становище країни, актуальним є дослідження особливостей формування конкурентних переваг, які забезпечать стабільну життєдіяльність підприємства галузі, високі фінансові результати та збільшення прибутку, а також допоможуть у досягненні його стратегічних цілей, підвищать кількість клієнтів та привабливість підприємства для інвесторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом все більше авторів займаються дослідженням формування конкурентних переваг на підприємстві. Це питання досить детально розглядалось у наукових працях таких вчених: Д. Р. Цьвок, Н. П. Яворська [8, с. 392], І. В. Шаповалова [10, с. 430], М. В. Чорна, Н. М. Смольнякова, А. М. Волосов [9, с. 37], С. М. Бондаренко, М. Ю. Лісовський [2, с. 43], О. М. Ткачук, Ю. П. Харкова [7], М. Портер [13].

Проблеми та різні аспекти ринку системної інтеграції вивчають такі автори: Т. В. Шевчук, Г. Т. Кравчук [11], О. В. Кузьменко, Ю. В. Касьяненко [5, с. 32-33], К. О. Шіковець, Г. М. Квіта, А. Ю. Шинкаренко [12], Л. Є. Довгань, А. В. Козинець [3], С. М. Барингольц [1, с. 31] та інші.

Відокремлення невирішених раніше частин загальної проблеми. Беручи до уваги високу динамічність ринку системної інтеграції, швидкість трансформації конкурентних переваг, відсутність універсальної і загальнозастосовної концепції конкурентоспроможності та конкурентних переваг, виникає потреба у дослідженні особливостей формування конкурентних переваг на ринку системної інтеграції.

Мета дослідження. Метою статті є аналіз факторів, які впливають на ринок системної інтеграції, ідентифікація його сучасних тенденцій та перспектив розвитку, визначення особливостей та специфіки формування на ньому конкурентних переваг.

Основний матеріал. Нині існує два центральних підходи до трактування поняття «конкурентні переваги»: ресурсний та структурний. Розглядаючи їх крізь призму ресурсного підходу, можна відзначити тлумачення Д. Р. Цьвока та Н. П. Яворської, які встановили, що конкурентні переваги – це систематичне здобуття підприємством унікальних характеристик продукції (послуг) та більшої частки на ринку шляхом налагодження системи управління формуванням і забезпеченням ефективного використання наявних ресурсів [8, с. 392]. У цьому випадку увага приділяється розвитку та ефективному управлінню власними ресурсами, а також створенню необхідних умов для їх реалізації.

Розбираючи другий підхід, структурний, ми можемо виділити позицію М. В. Чорної, Н. М. Смольнякової, А. М. Волосова, на думку яких конкурентні переваги – це сукупність дій щодо створення відмінних характеристик, які утворюють цінність товару чи послуги та за рахунок пошуку нових можливостей та адаптації до умов конкурентної боротьби забезпечують високий рівень конкурентоспроможності протягом тривалого часу [9, с. 37]. Схожу позицію мають С. М. Бондаренко та М. Ю. Лісовський, які також роблять акцент на здатності до адаптації до відповідних умов, певному рівні стійкості та розвитку власних можливостей для подальшого функціонування [2, с. 43]. Також заслуговує на увагу позиція

І. В. Шаповалової, яка під конкурентними перевагами розуміє ступінь відмінності від

конкурентів, яка спрямована на забезпечення стійких конкурентних переваг у довготривалому періоді [10, с. 430].

Ми вважаємо, що структурний підхід більшою мірою розкриває конкурентні переваги, роблячи акцент на пошуку та розвитку власних можливостей, появи та реалізації стійких конкурентних переваг, адаптації до навколишніх умов та орієнтації на довгостроковий результат. Тому, аналізуючи особливості ведення бізнесу на ринку системної інтеграції, будемо спиратися на цю характеристику для того, щоб визначити механізм управління та реалізації конкурентних переваг підприємств системної інтеграції.

Ринок системної інтеграції являє собою сукупність компаній, які надають послуги з об'єднання різних інформаційних технологій (ІТ), програм і систем в єдину інтегровану мережу для більш ефективного функціонування бізнесу. Вони відрізняються між собою обраною стратегією, напрямком діяльності, позиціонуванням та специфікою рішень, які вони можуть запропонувати, наприклад, ІТ-рішення (система кібербезпеки, хмарні рішення), інженерні рішення (система безпеки, диспетчеризація),

бізнес-рішення (модернізація CRM та вдосконалення документообігу). До професійних послуг системних інтеграторів належать: консалтинг, сервісна підтримка, консультація та навчання замовника, проведення монтажних робіт та розробка як індивідуального, так і комплексного програмного забезпечення.

Ринок системної інтеграції відіграє важливу роль при розробці

ІТ, оскільки компанії-інтегратори розробляють нові технологічні та програмні рішення, які використовуються на підприємствах різних секторів та галузей економіки України. Завдяки цьому підвищується ефективність роботи підприємств, з'являються нові сервіси, забезпечується доступ до інформації та даних, підвищується рівень безпеки та впроваджуються рішення з посилення енергоефективності [1, с. 31]. Аналізуючи обсяги ринку системної інтеграції України, які наведені на рис. 1 і рис. 2 у гривневому та доларовому еквіваленті відповідно, можна помітити його мінливу динаміку. Крім того, дається взнаки періодична девальвація національної валюти, яка традиційно супроводжує великі економічні потрясіння в нашій країні, через що динаміка на двох рисунках виглядає дещо по-різному.

Обсяг ринку системної інтеграції, який у 2012 році склав

1 млрд. дол., поступово почав спадати і вже у 2015 році сягнув 220 млн. дол., що серед іншого пов'язано з нападом росії у 2014 році. Зростання ринку в 2016-2019 рр., зазнало краху у 2020 році, коли прийшла пандемія COVID-19. І хоча вона дещо обрушила та знизила обсяги ринку системної інтеграції, вже наступного 2021 року, він знову повернувся до зростання, що засвідчило перспективність цього сектору вітчизняної економіки.

Серйозний удар як по ринку системної інтеграції, так і в цілому по економіці України, був нанесений у 2022 році через повномасштабне російське вторгнення на територію України 24 лютого. Ринок системної інтеграції зазнав руйнівного удару і впав на 57% у доларовому еквіваленті та на 25% у гривневому еквіваленті, порівнюючи з минулим роком. Таке зниження не свідчить про безперспективність цього напрямку, оскільки війна внесла свої корективи у діяльність у всіх галузях економіки України і поки що передчасно говорити про непривабливість та нерентабельність цієї сфери. Разом з цим підвищилася маневреність та швидкість адаптації підприємств системної інтеграції відповідно до змін у навколишньому середовищі. Простежується також позитивна тенденція до збільшення попиту на послуги з оновлення кібербезпеки, модернізації обладнання, яке допомагає підтримувати безперервний зв'язок, збільшення кількості державних замовлень, пов'язаних насамперед зі створенням та вдосконаленням рацій та ретрансляторів.

Аналіз основних тенденцій та динаміки розвитку ринку системної інтеграції показав, що підприємства навчилися підлаштовуватися під зміни у навколишньому середовищі та переорієнтовувати власну діяльність на вигідні для себе напрями. Для визначення того, які з'явилися особливості у формуванні конкурентних переваг на цих підприємствах та за рахунок чого вони досягаються, спочатку проаналізуємо макросередовище. Почнемо з факторів макросередовища непрямого впливу, які розділимо на такі групи: воєнно-політичні, економічні, науково-технічні, соціальні. Характеристика згрупованих факторів представлена у таблиці 1.

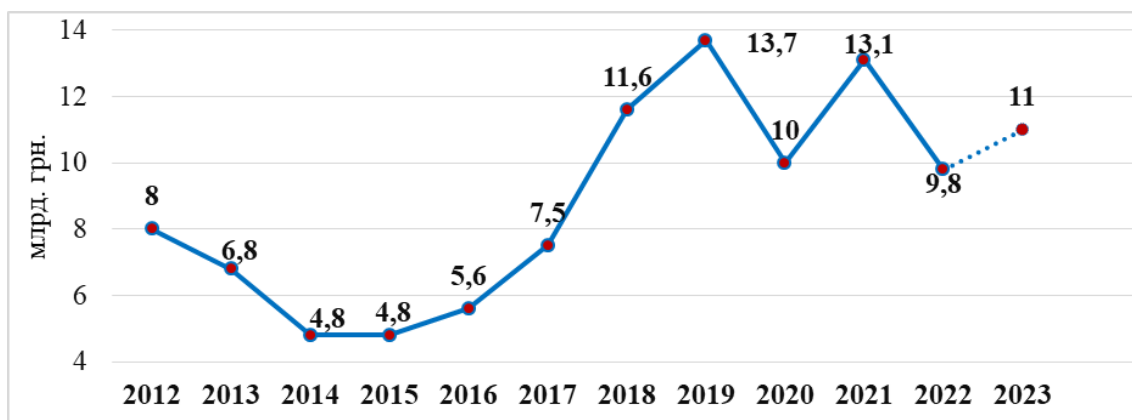

Рис. 1. Обсяг ринку системної інтеграції України у 2012-2023 рр., млрд. грн. (дані за 2023 р. є прогнозованими)

Джерело: складено авторами за матеріалами [4; 6]

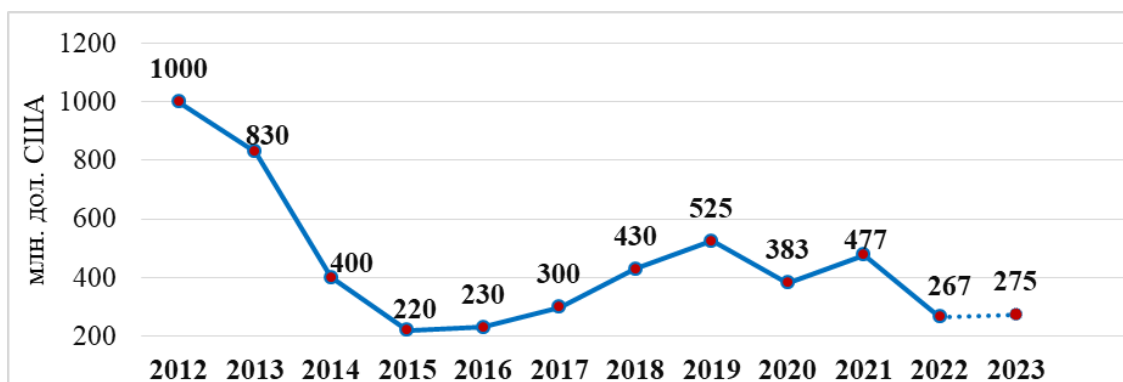

Рис. 2. Обсяг ринку системної інтеграції України у 2012-2023 рр., млн. дол. США (дані за 2023 р. є прогнозованими)

Джерело: складено авторами за матеріалами [4; 6]

Джерело: розробка авторів

Отже, визначивши фактори макросередовища непрямого впливу, можна зробити за їх групами такі висновки:

1. Воєнно-політичні фактори. Нині Україна переживає дуже важкі часи, оскільки на додаток до російсько-української війни її послаблює також непослідовність рішень уряду, який не має чіткого плану розвитку економіки країни, тим самим створюючи труднощі з прогнозом подальшої діяльності підприємствам системної інтеграції. Через воєнні дії припинено спільні розробки програмного забезпечення з росією, а також виникають проблеми з транспортуванням необхідного обладнання та деталей, що негативно впливає на весь ринок системної інтеграції. З іншого боку, обов'язкове використання касових апаратів для ФОП на законодавчому рівні збільшує потребу, а отже й обсяг ринку системної інтеграції. Також завдяки поглибленню міжнародних відносин з Європейським Союзом та США системні інтегратори обмінюються досвідом, створюють спільні проекти та впроваджують нові інноваційні технології у своїй діяльності.

2. Економічні фактори. Стабілізація курсу гривні до долару має знизити ризики, пов'язані з нестабільністю цін імпортного обладнання та компонентів. Також зростання ВВП України та зниження рівня інфляції, порівнюючи з 2022 роком, позитивно впливають на інвестиційну привабливість та можливості розвитку підприємств на ринку системної інтеграції. Водночас зниження платоспроможності населення, порівнюючи з довоєнним періодом, може негативно вплинути на інвестиційну активність вітчизняних підприємств, а також на обсяг

іноземних інвестицій та відкриття іноземних підприємств на ринку системної інтеграції України. Крім того, скасування воєнних податкових пільг для ФОП у 2023 р. матиме певний негативний вплив на подальшу динаміку ринку.

Таблиця 1

Фактори макросередовища ринку системної інтеграції

Воєнно-політичні фактори	Економічні фактори
<p>Можливості:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Впровадження обов'язкового використання касових апаратів для всіх ФОП на законодавчому рівні. - Розвиток міжнародних відносин з Європейським Союзом та США. - Створення спільних проєктів системної інтеграції з іншими країнами. <p>Загрози:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Війна росії проти України. - Перехід на довоєнну систему оподаткування. - Припинення дії пільги з ПДВ, призначеної для ІТ-бізнесу пунктом 26.1 підрозділу 2 розділу ХХ ПКУ. - Підвищення загроз кібербезпеки. - Нестабільність уряду (постійні зміни пріоритетів та стратегій розвитку). 	<p>Можливості:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Стабілізація курсу гривні до долара. - Зростання ВВП України, порівнюючи з 2022 роком. - Зниження рівня інфляції. <p>Загрози:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Зниження платоспроможності населення, внаслідок чого знижується попит. - Збільшення зовнішнього та внутрішнього державного боргу України. - Зниження доступності кредитування. - Підвищення цін на електроенергію та енергоресурси.
Науково-технічні фактори	Соціальні фактори
<p>Можливості:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Розвиток та модернізація ІТ. - Використання хмарних рішень для створення гнучкішої системної інтеграції, що масштабується. - Модернізація мережевої та енергетичної структури підприємств. - Створення систем інформаційної безпеки та удосконалення кібербезпеки. - Створення та підтримка систем безперервного зв'язку. - Запуск нових варіацій ЦОД на підприємствах та впровадження на них нових ІТ. - Реалізація як індивідуальних, так і комплексних рішень з автоматизації торгівлі підприємств. <p>Загрози:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Повне переривання науково-технічної кооперації з країною-агресором. - Нестача коштів для фінансування досліджень та розробок, як на загальнодержавному рівні, так і на рівні окремих підприємств. 	<p>Можливості:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Зростання рівня освіченості населення та його навчання новим технологіям. - Підвищення рівня технологічної обізнаності та готовності суспільства до використання нових систем інтеграції. - Збільшення потреб населення в інтеграційних рішеннях. - Збільшення кількості робочих місць у сфері системної інтеграції. - Впровадження системних рішень у державних структурах та позитивне сприйняття їх суспільством. <p>Загрози:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Зменшення чисельності населення країни

Джерело: авторська розробка

3. Науково-технічні фактори. Незважаючи на воєнні дії, ринок системної інтеграції продовжує розвиватися, спираючись на критично важливі сектори економіки України, які потребують особливої уваги. Наприклад, компанія "ІТ-інтегратор", запустила новий модульний ЦОД для ДП "Антонов", також вона займається створенням кібербункеру та модернізацією кібербезпеки державних органів влади. Компанія "Netwave" побудувала

сучасну інфраструктуру безперебійного зв'язку для одного з міжнародних банків, а також займається модернізацією мережевої структури ТОВ "Ласунка". У той же час компанія "Wise IT" розробляє проекти з надання хмарних сервісів Google для компаній з фінансових послуг [6]. Важливим напрямком є підтримка та вдосконалення енергетичної інфраструктури підприємств. Отже, на ринку системної інтеграції представлено безліч технологічних рішень, на які є значний попит з боку корпоративного сектору та держави.

4. Соціальні фактори. Через війну підвищилася потреба у системних інтеграторах, внаслідок чого збільшилася кількість робочих місць на ринку системної інтеграції. Водночас дедалі більше людей почали вивчати цей напрямок, навчаючись новим технологіям та підвищуючи загальний рівень технічної обізнаності, що позитивно впливає на розвиток підприємств у цій сфері, оскільки збільшується кількість потенційних працівників. Разом з цим впровадження системних рішень у державних сервісах, таких як "Дія", було позитивно сприйняте суспільством, що дає ще більше можливостей розвиватися у цьому напрямку.

При визначенні особливостей формування конкурентних переваг на ринку системної інтеграції, важливо проаналізувати також конкурентні сили на галузевому рівні, що безпосередньо впливають на стан конкуренції та привабливість галузі. Для цього скористаємось п'ятифакторною моделлю конкуренції Майкла Портера, завдяки якій проводиться оцінка рентабельності, рівня впливу, можливостей та ризиків на основі 5 ключових конкурентних сил на ринку системної інтеграції. За допомогою аналізу п'яти сил Портера ми зможемо визначити основні загрози з боку

товарів-замінників та появи нових конкурентів, дослідити вплив постачальників та покупців, а також проаналізувати рівень конкурентної боротьби серед існуючих підприємств на ринку системної інтеграції.

Почнемо з сили нових конкурентів. Складність для нових підприємств конкурувати на початкових етапах з компаніями, які вже давно функціонують на ринку системної інтеграції, відлякує багатьох від подальшого розвитку у цій сфері. Компанії-новачки одразу ж потрапляють у не вигідне становище, оскільки існуючі компанії вже мають налагоджені стосунки з постачальниками, постійних клієнтів та високий рівень довіри, а також сформований імідж та впізнаваність серед інших підприємств ринку системної інтеграції.

Ускладнює адаптацію підприємств-новачків на ринку системної інтеграції і той факт, що для функціонування у цій сфері потрібні високі початкові інвестиції, а також складність створення власної маркетингової чи рекламної компанії через специфіку цього напрямку. З іншого боку, неготовність існуючих компаній знижувати ціни на власні товари/послуги, а також збільшення попиту на готові IT-рішення приваблює дедалі більшу кількість підприємств, готових до конкуренції на ринку системної інтеграції.

Отже, оцінивши вплив сили нових конкурентів на ринок системної інтеграції, можна зробити висновок, що досить високі бар'єри для входу у цей сегмент, а також налагоджені стосунки існуючих підприємств з постачальниками та клієнтами, роблять мало ймовірною появу нових великих гравців. Однак неготовність існуючих компаній знижувати ціни на свої послуги, навпаки, все більше приваблює нові підприємства для входу на цей ринок.

Далі проаналізуємо силу товарів-замінників. Товари-замінники завжди відігравали ключову роль для залучення нових споживачів. Однак на цьому етапі важливіше не те, що підприємство зможе створити чи повторити якусь технологію чи проект конкурентів, а те, що може відбуватися постійна модернізація та стабілізація його роботи. Цим не можуть похизуватись підприємства, які намагаються створити аналог того, що вже є на ринку, тим паче споживачів не будуть цікавити такі туманні перспективи, оскільки на ринку вже є стабільно працюючий товар або ж послуга з цієї категорії.

Посилення конкуренції серед підприємств дало змогу доповнювати вже існуючі проекти власними технологіями та розробляти додаткові рішення для формування нових конкурентних переваг. Також невисокий рівень складності копіювання деяких проектів підвищує вплив товарів-замінників на ринок системної інтеграції, оскільки інші компанії зможуть приділяти більше уваги модернізації існуючих технологій, а не розробці нових.

Тепер розглянемо силу існуючих конкурентів. Через воєнні дії кількість існуючих конкурентів почала знижуватись, оскільки не всі змогли відійти від наслідків пандемії COVID-19 та витримати новий воєнний удар у 2022 році. Тому інтенсивність конкуренції останнім часом знизилась, що лише збільшує вплив цієї сили на розвиток ринку системної інтеграції. Хоча з іншого боку, вся продукція, яка пропонується системними інтеграторами, сама по собі доволі однорідна та відрізняється лише типом та відповідними технологіями, а також IT-рішеннями, які були задіяні розробниками. Розвиток IT також не є першочерговим

пріоритетом для багатьох підприємств, тому цей фактор знижує вплив сили існуючих конкурентів на ринок системної інтеграції. Фактично на ринку системної інтеграції є кілька великих гравців, які ведуть боротьбу між собою та за допомогою численних методів намагаються привернути увагу споживачів, тоді як інші фірми лише починають брати участь у розвитку власних ІТ. Тому рівень конкуренції можна охарактеризувати як помірний.

Наступною розглянемо силу постачальників. Нині ринок системної інтеграції налічує велику кількість постачальників, оскільки вони розуміють перспективність цього напрямку для себе та постійний розвиток сфери системної інтеграції, яка потребує нових деталей та модернізованого обладнання. Велика кількість постачальників спрощує адаптацію для підприємств-новачків та надає їм можливість розробляти продукт з дійсно унікальними характеристиками. Тобто вплив постачальників на системних інтеграторів не можна назвати великим. Проте високі витрати при зміні постачальників, а також додаткові втрати, підштовхують компанії заздалегідь обирати потрібних постачальників та у майбутньому не змінювати їх, що збільшує вплив постачальників на ринок системної інтеграції.

Остання сила, вплив якої ми проаналізуємо – сила покупців. За нашими спостереженнями, відсоток клієнтів з високим чеком становить приблизно

65 відсотків. Споживачі розуміють цінність і важливість послуг, що їм надаються, тому не готові висувати свої вимоги і заморожувати відносини через підвищення цін на товари/послуги, що в кінцевому рахунку знижує їх вплив на системних-інтеграторів. Але водночас це підвищує ризик відтоку покупців і переходу їх на послуги конкурентів, оскільки, як зазначалося раніше, нині на ринку системної інтеграції є велика кількість аналогів насамперед через низький рівень диференціації продукції. Тому для зниження впливу покупців підприємствам потрібно розробляти унікальний продукт, складний для повторення.

Рис. 3. Графічне зображення впливу п'яти конкурентних сил Майкла Портера на ринок системної інтеграції

Джерело: систематизовано авторами на основі отриманих результатів аналізу ринку системної інтеграції, що базувався на п'ятифакторній моделі Майкла Портера

Рівень впливу конкурентних сил М. Портера на підприємства ринку системної інтеграції наведений на рис. 3. Для того, щоб краще зрозуміти рівень впливу кожної конкурентної сили на ринок системної інтеграції, виходячи з результатів, отриманих за допомогою аналізу п'ятифакторної моделі конкуренції Майкла Портера, представимо це у якості графічного зображення, де колом буде позначатись конкурентна сила, яка має найбільший вплив на ринок системної інтеграції, ромбом буде представлена конкурентна сила, яка має середній рівень впливу, квадратом – конкурентна сила, яка має найменший вплив на ринок системної інтеграції. Оцінювати вплив кожної сили ми будемо, виходячи з короткої характеристики факторів кожної групи:

– сила нових конкурентів (високі бар'єри входу, налагоджені стосунки існуючих підприємств з постачальниками, наявність в них клієнтської бази, їх неготовність знижувати ціни);

– сила товарів-замінників (невисокий рівень складності копіювання, відсутність інтересу у споживачів до аналогів, модернізація вже існуючих проектів власними технологіями);

– сила існуючих конкурентів (невелика кількість існуючих конкурентів, низька інтенсивність конкуренції, низький рівень диференціації продукції, помірний розвиток ІТ);

– сила постачальників (велика кількість та різноманітність постачальників, високі витрати при зміні постачальників);

– сила покупців (великий відсоток клієнтів з високим чеком, лояльність споживачів, велика кількість аналогів у конкурентів).

Виходячи з рис. 3, найбільший вплив на підприємства системної інтеграції мають: сила існуючих конкурентів та сила покупців. Найменший вплив на підприємства системної інтеграції має сила нових конкурентів.

Висновки. Проведене дослідження дає змогу зробити такі висновки:

1. У статті було проаналізовано поняття «конкурентні переваги» за двома підходами: ресурсний та структурний. Визначено, що структурний підхід найбільш точно розкриває конкурентні переваги, розуміючи під ними пошук та розвиток власних можливостей, появу та реалізацію стійких конкурентних переваг, адаптацію до навколишніх умов та орієнтацію на довгостроковий результат.

2. На основі проведеного аналізу основних тенденцій розвитку ринку системної інтеграції, було визначено, що попри негативну тенденцію зниження обсягів ринку системної інтеграції та зменшення клієнтів, у цілому ця сфера має позитивну динаміку для подальшого розвитку та може вважатись перспективною. Серед особливостей системних інтеграторів, які допомагають їм існувати та отримувати прибуток, можна виділити такі: швидка адаптація до змін у навколишньому середовищі, переорієнтація та пошук нових вигідних для себе напрямів, таких як націленість на Європейський ринок та розробка програмного забезпечення і надання відповідних послуг для державних структур України.

3. На основі проведеного дослідження факторів макросередовища ринку системної інтеграції, була надана характеристика кожній групі факторів, виділено та проаналізовано позитивні та негативні сторони (можливості та загрози) впливу факторів на формування конкурентних переваг підприємств системної інтеграції.

4. Аналіз стану конкуренції в аспекті рівня впливу конкурентних сил за Майклом Портером показав, що найбільший вплив на ринок системної інтеграції мають конкурентні сили існуючих конкурентів та покупців, найменший вплив – сила нових конкурентів. За допомогою п'ятифакторної моделі Майкла Портера, було визначено особливості формування конкурентних переваг системних інтеграторів, проаналізовано вплив конкурентних сил на розвиток конкурентних переваг, а також були надані рекомендації щодо того, як можна знизити вплив цих конкурентних сил.

5. Ринок системної інтеграції вважається перспективним напрямком для подальшого аналізу та досліджень, оскільки його швидкий розвиток та постійні зміни у динамічному середовищі дають змогу проводити більш глибокий аналіз та розробляти нові рекомендації щодо успішного формування конкурентних переваг на підприємствах системної інтеграції.

Список літератури

1. Барингольц С. М. Ринок системної інтеграції в структурі галузі інформаційних технологій України. Економіка та управління національним господарством. 2022. Вип. 3 (66). С. 29-38.

2. Бондаренко С. М., Лісовський М. Ю. Конкурентні переваги – унікальні особливості

сучасних підприємств. Науковий вісник Ужгородського університету: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 15. Ч. 1. С. 42-45.

3. Довгань Л. Є., Козинець А. В. Розвиток ІТ-сфери: проблеми та шляхи вирішення в забезпеченні конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Збірник наукових праць молодих вчених. 2018. Вип. 12. С. 1-10.

4. Кирилов І. Незламні, або системні інтегратори України в умовах війни. Мережі та бізнес: системна інтеграція. 2022. №1-2(122). С. 8-24. URL: <http://sib.com.ua/sib-1-2-122-2022/integratoru.html>. (дата звернення 10.12.2023).

5. Кузьменко О. В., Касьяненко Ю. В. Інформаційні технології як драйвер зростання інвестиційного потенціалу України. Вісник Сумського державного університету. 2018. №3. С. 28–34.

6. Сидоренко О. Системна інтеграція в Україні: чи буде контрнаступ?! Мережі та бізнес: системна інтеграція. 2023. №3(127). С. 8-28. URL: <http://sib.com.ua/sib-3-127-2023/sistem-inegraciya.html> (дата звернення 10.12.2023).

7. Ткачук О. М., Харкова Ю. П. Конкурентні переваги підприємства. Перспективні напрямки наукової думки: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 18 квітня 2018 року у м. Тернопіль: зб. наук. праць «ΛΟΓΟΣ» / відп. за випуск Голденблат М. А. Обухів: Друкарня «Друкарник» (ФОП Гуляєва В.М.). 2018. Т. 3. С. 66-70.

8. Цьвок Д. Р., Яворська Н. П. Теоретичні підходи до розкриття сутності та змісту поняття «конкурентна перевага». Економіка та суспільство. 2017. № 12. С. 390-396. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/12_ukr/66.pdf (дата звернення 10.12.2023).

9. Чорна М. В., Смольнякова Н. М., Волосов А. М. Конкурентні переваги підприємств ритейлу: фактор і результат конкурентних відносин. Економічна теорія. 2018. № 3. С. 32-40.

10. Шаповалова І. В. Конкурентні переваги підприємства: ретроспективний аналіз трактування термінів. Економіка та суспільство. 2017. № 10. С. 427-432.

11. Шевчук Т. В., Кравчук Г. Т. Стан і перспективи розвитку інформаційних технологій в Україні. Науковий вісник НЛТУ України. 2018.

Т. 28. С. 114–118.

12. Шіковець К. О., Квіта Г. М., Шинкаренко А. Ю. Бізнес-аналіз ринку ІТ-технологій України. Економіка та управління підприємствами. 2020. Вип. 50. С. 220–223.

13. Porter M. E. *Competitive Advantage of Nations*. New York. Free Press. 1990. 426 p.

References

1. Baringolts, S. M. (2022). The market of system integration in the structure of the information technology industry of Ukraine. *Ekonomika ta upravlinnia natsionalnym hospodarstvom*, 3 (66), 29-38. [In Ukrainian].

2. Bondarenko, S. M., Lisovskyi, M. Yu. (2017). Competitive advantages - unique features of modern enterprises. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu: Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo*, 15 (1), 42-45. [In Ukrainian].

3. Dovgan, L. E., Kozynets, A. V. (2018). Development of the IT sphere: problems and solutions in ensuring the competitiveness of domestic enterprises. *Zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh*, 12, 1-10. [In Ukrainian].

4. Kyrylov, I. (2022). Unbreakable, or system integrators of Ukraine in the conditions of war. *Merezhi ta biznes: systemna intehratsiia*, 1-2(122), 8-24. URL:<http://sib.com.ua/sib-1-2-122-2022/integratoru.html>. (accessed December 10, 2023). [In Ukrainian].

5. Kuzmenko, O. V., Kasyanenko, Yu. V. (2018). Information technologies as a driver of the growth of the investment potential of Ukraine. *Visnyk Sums'koho derzhavnogo universytetu*, 3, 28–34. [In Ukrainian].

6. Sydorenko, O. (2023) System integration in Ukraine: will there be a counteroffensive?! *Merezhi ta biznes: systemna intehratsiia*, 3(127), 8-28. Retrieved from <http://sib.com.ua/sib-3-127-2023/sistem-inegraciya.html> (accessed December 10, 2023). [In Ukrainian].

7. Tkachuk, O. M., Kharkova, Yu. P. (2018). Competitive advantages of the enterprise *Perspektyvni napriamky naukovoi dumky: materialy Mizhnarodnoi nauково-praktychnoi konferentsii 18 kvitnia 2018 roku u m. Ternopil: zb. nauk. prats «ΛΟΗΟΣ»*. Obukhov. "Drukaryk" printing house (FOP Gulyaeva V.M.). 3, 66-70. [In Ukrainian].

8. Tsvok, D. R., Yavorska, N. P. (2017). Theoretical approaches to revealing the essence and content of the concept of "competitive advantage". *Ekonomika ta suspilstvo*, 12, 390-396. URL:

https://economyandsociety.in.ua/journals/12_ukr/66.pdf (accessed December 10, 2023). [In Ukrainian].

9. Chorna, M. V., Smolniakova, N. M., Volosov, A. M. (2018). Competitive advantages of retail enterprises: factor and result of competitive relations. *Ekonomichna teoriia*, 3, 32-40. [In Ukrainian].

10. Shapovalova, I. V. (2017). Competitive advantages of the enterprise: a retrospective analysis of the interpretation of terms. *Ekonomika ta suspilstvo*, 10, 427-432. [In Ukrainian].

11. Shevchuk, T. V., Kravchuk, G. T. (2018). The state and prospects of the development of information technologies in Ukraine. *Scientific Bulletin of Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, 28, 114–118. [In Ukrainian].

12. Shikovets, K. O., Kvita, G. M., Shinkarenko, A. Yu. (2020). Business analysis of the IT technology market of Ukraine. *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy*, 50, 220–223. [In Ukrainian].

13. Porter, M. E. (1990). *Competitive Advantage of Nations*. New York. Free Press.

Стаття надійшла до редакції 13.12.2023

Прийнята до публікації 19.12.2023